

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIV — Број 2 — Субота, 12 јануар 1952

WALT DISNEY:

МИКИ И ШИЉА на острву диносаура

2. САН ПОСТАЈЕ ЈАВА

ПРОФЕСОР ПРЕПОТОПКО, КОЈИ ЈЕ ЈЕДНЕ НОЋИ ПОСЕТИО МИКИЈА, ОБЈАШЊАВА ЗАШТО ЈЕ ДОШАО

КАД СЕ МИКИ ПРОБУДИО

У ИДУЋЕМ БРОЈУ ПРОФЕСОРОВА УПУТСТВА

ЦЕК ЛОНДОН ЗЛАТО

У кафани Тиволи, у Серкл Ситију, логору копача злата, до доласка Елама Харниша, званог Бернинг Дејлајт, владало је мртвило. Његово присуство сасвим је изменило атмосферу у Тиволију. Он је дошао да прослави свој тридесети рођендан и позвао је све који су се ту затекли да буду његови гости. То се брзо рашчуло по читавом логору и људи су похитали да се одазову његовом позиву, јер су га знали као човека светла карактера, храбра и поштена.

Када се са свима поздравио, Бернинг Дејлајт пришао је Виринији, младој девојци, и позвао је да играју. Парови око њих заиграли су брже, у дворани је постало живље. Млади Дејлајт убрао је постао средиште веселог скупа.

Када је Валтер био завршен, Елам Харниш позва читаву кућу да дође с њим да пије. Пиће је овде било врло скупо, а било је тридесет људи у кући који су прихватили његову понуду и између сваке игре били његови гости. То је била његова ноћ и нико није смео ништа да плати. Не може се рећи да се Елам Харниш био одао пићу. Виски је мало значно за њега. У њему је било сувише живота и снаге, његово тело је још било свежее као и његова душа да би био наклоњен робовању алкохолу. Он је у то време читаве месеце проводио у шуманима и на рекама и није био никаквог јачег пића од кафе, а у току читаве једне године остао је чак и без ње. Али он је био друштвен човек и, пошто је друштвеност у Јукоу могла да дође до изражаја једино у кафани, он је морао да се одлучи да пође тим путем. Док је био радник у рудницима на западу, сви су људи исто тако поступали. То је за њега био једини начин да се покаже друштвеним. Он другог пута није знао.

Био је човек упадљивог изгледа, како је његово одело било исто онакво каква су носили сви остали у Тиволију. На ногама је имао индијанске шипеле од меке јелењске коже с индијанским украсима. Папационе су му биле сасвим обичне, а калук скрочен од покривача. Дуге кожде рукавице постављене вуном висиле су му са стране. Оне су биле спојене, према обичају који је тада владао у Јукоу, дугом кожном врпцом која му је висила око врата и падала преко рамена. На глави је носио крапну капу чии су поклопци за уши били дигнути, а врпце спуштене. Његово дугуљасто, мршаво лице, са удубљењима испод сваке кости, изгледало је готово као индијанско. Опаљена кожа и жине црне очи појачавале су тај утисак, према су и бронзана боја коже, а и очи, биле управо оно чиме се истицао као припадник беле расе. Изгледао је старији од тридесет година, а ипак је сада, обриван и без бора, лично на дечака. Овај утисак о његовој старости није био заснован на пажљивом посматрању. Он се намегао услед других астрактивних чињеница у вези са овим човеком, услед онога што је он препатио и преживео, а то је било далеко више него што преживе и пропате просечни људи. Он је проживео свој живот отворено и у непрестаној напостоји и понешто од свега тога огледало се у његовим очима, подхтавало у његовом гласу и појављивало се на његовим устима, чим би почео да говори.

Усне су му биле танке и обично стиснуте над, не баш сасвим белим, зубима. Његов израз су ублажавали лаки лукови извнени навигне које су оцртавали крајеве његових усана. Ти лукови су га чинили

привлачнијим, исто као што су мали набори око очију давали његовом лицу весело израз. Није се могло ни замислити да би човек с таквим изразом лица могао бити суров и окрутан. Нос му је био танак, издрже пуне, али ипак нежне и не веће него што би одговарало лицу над којим се уздизало високо и лепо извајано чело. У складу са индијанским изгледом била је и његова коса, бујна, црна и ванредног сјаја, каква јој је само здравље могло дати.

II

Било је већ два часа по поноћи када је игра за часак прекинута да би играчи отишли да нешто поједу. И управо у томе тренутку Цек Керис предложио да се игра покер. Цек Керис био је дугоња доброћудна изгледа, који је заједно с Бентсом узалудно покушавао да уреди једну станицу поред извора Којокук, далеко у унутрашњости арктичког предела. После узалудних

напора Керис се опет вратио на своје старе станице, Форти Маил и Сиксти Маил и настојао да постави своја тамошња предузећа на другу основу, изграђујући једну малу пилану и један речни пароброд. Материјал за пилану управо су сада Индијанци са псима провлачили кроз кланак Чилкет, а равно у пролеће, када се отопи снег на Јукоу, имао је да буде спуштен низ реку Касније, уред лет, кад нестане леда на Беринговом Мору и ушћу Јукоу, пароброд би пловио уз реку до врха натоварен намршницама.

Цек Керис, предложио, дакле покер. Француз Луј, Данц Мек Доналд и Хол Кембел (који је на Маусхајду имао богато налазиште) — а сва тројица нису уопште играли, јер није било доста девојака — прихватили његов предлог. Погледом су тражили

цетога када се на излазу из дворане за играње појави Бернинг Дејлајт, водећи, на челу поворке играча, Виринију испод руке. Опазивши да га зову, он приступи њиховом столу који се налазио у углу дворане.

— Би ли можда сео с нама, — рече Кембел, — да окушаш каква ти је срећа?

— Сигуран сам да бих вечерас добио, — одговори одушевљено Бернинг Дејлајт, и у истом тренутку осети како га Виринија стиском руке опомиње. Ној је био потребан за игру. — Сигуран сам да је данас срећа уз мене, али радије ћу играти. Није ми баш стало до тога да вас све оставим без новца.

Нико га није наговарао. Они његово одбијање схватише као коначно, а Виринија га поново уштину за руку, одмичући га од картоша да би се придружили играчима. У том тренутку његово расположење се промени. Он би радо играо, и није желео да је увреди, али често стискање руке узбуни његову природу слободна човека. Он није трпео да иједна жена трчи за њим. Иако је увек имао среће код жена, оне у његовом животу ипак нису играле никакву улогу. То су биле играчке, средства за разоноду, једно мало олакшање у мучној борби за живот. Он је жене стављао у исти ред са ракијом и картошом, а искуство које је на том пољу стекао било је да је лакше оставити пиће и карте него жењу — кад она уплете човека у своју мрежу.

Да буде сам себи роб, то је било сасвим природно за његов здрави егоизам, али се све у њему бунило на саму помисао да би могао бити још нечији роб. За слатко ропство љубави није имао разумевања. Залубљени људи које је имао прилике да посматра, чинили су му се као месецари и лудаци, а лудост је била ствар за коју је држао да није вредна подробије анализе. Другарство с мушкарцима било је нешто сасвим различито од љубави према женама. У другарству није било никаквог ропства.

То је био послован однос, поштен уговор између двојице људи, од којих ниједан није настојао да смета другоме, него су делили опасност праашуме, реке и горе у борби за живот и благо. Мушкарци и жена су у непрестаној

међусобној борби и једно од њих мора да се потчини вољи другог. Пријатељство је нешто сасвим друго. Ту нема ни говора о ропству. И, ма да је он, човек који пуца од здравља и снаге, давао увек много више него што је примао, никада у давањима није био шкрт, већ је то чинио с краљевском широкогрудношћу, дајући отвореном шаком и пламенитим гестом и свој материјал и своју радну снагу. Провлачници се данима по бури кроз кланце засуте лавинама, или кроз мочваре пуне комарца и носити при томе два пута више терета него што носи његов друг, није за њега никад значило непоштење или насиље. Сваки је чинио онолико колико је могао. Такав је то био посао. Неки су људи били јачи од осталих — то је истина, али све док свако чини онолико колико може то је била поштена размена, пословни дух није био погажен и однос је био поштен.

Али са женама није било тако. Жене су давале мало а узимале све. Жене имају врпце на својим прегачама и увек су спремне да их вежу око врата, човеку који се за њима макар и двапут окрене. Ево, на пример, Виринија, која само што није зе-

вала до његовог доласка, била је сва срећна када је требало да игра с њим. Истина је, човек не може имати ништа против једне игре, али чим је он с њом играо два, три, неколико пута, она је већ почела да му стеже руку кад су га другови позвали да одигра с њима партију покера. То су биле те омражене врпце прегаче, прво од многобројних насиља које би она спроводила над њим кад би га само сплела у своју мрежу.

Све му је то прошло кроз главу и све га је то потстицало да се одупре том стиску на својој руци и он рече:

— Уосталом, мислим да не би било лоше да вам дам малу лекцију.

Опет је осетно стисак на својој мишици. Она је покушавала да га омота врпцама своје прегаче. И у том моменту, али само за часак, у њему се појавио дивљак кога је почео да обузима страх и који би у том тренутку био спреман да убија. У томе безгранично кратком делићу времена лично је на престрављеног тигра, спремног на све, кога је замка коју је пред собом угледао испунила грозом и бесом. Али, да је био само дивљак и ништа више, он би дивљачки скочио, или би се бацио на њу и уништио је. Међутим, у том тренутку појавиле су се у њему генерације једног дисциплинованог поретка, помоћу кога је човек постао друштвена животиња која се прилагођава приликама. Љубазност и пристојност бориле су се с тим и он се пријатељски насмеја гледајући у љупке Виринијине очи, па рече:

— Или ти и узми штогод за јело. Ја нисам гладан. А после тога опет хемо играти. Ноћ је још дугачка. Или само, девојко моја.

Извучао је своју руку и потапкао Виринију доброћудно по рамену, а једновремено се окренуо играчима покера:

— Повећајте улоге, па ћу и ја играти с вама.

— Играмо високо, колико год желити, све до "крова", — рече Цек Керис.

— А преко "крова"?

Смештећи се, играчи погледаше један другог, а Керис свечано изјави:

— Играћемо до неба.

Елам Харниш спусти се у столицу и извуче из џепа своју врећу са златом. Виринија је једно време огледала, а онда се упути за другим играчима.

— Донећу ти један сендвич. Дејлајт, — добиши му преко рамена.

Он климну главом. Она му се насмеја у знак помирења. Успео му је да избегне врпце њене прегаче, а да сувише не повреди њена осећања.

— Било би боље да играмо са жетонима, — предложи он. — Они тако угодни звецкају на столу... Ако немате ништа против?

— Ја пристајем, — одговори Хол Кембел.

— Моји вреде пет стотина комад.

— Моји такође, — одговори Харниш, а одмах затим и остали одредили вредност својих жетона. Француз Луј био је најскромнији међу њима објавивши да сваки његов жетон вреди 100 долара.

У Аљаски у то време није било допова, ни људи који би варали на картама. Играло се поштено и људи су имали поверења један у другог. Човекова реч вредела је исто као и злато у његовој врећини. Жетони су били мале дугуљасте лимене плочице, чија је стварна вредност била свега један цент. Али, ако се човек њима служио у игри и рекао да његов жетон вреди пет стотина долара, он је одмах био приман као ла му је вредност доцрта пет стотина долара. Свако ко добије жетоне, знао је да ће их онај који је дао искупити са пет стотина у злату, измереног на теразимама. Жетони су били различите боје, па према томе није било никакве тешкоће да се установе њихови власници. И због тога, у тим првим данима Јукоу, ником није било ни на крај памети да захтева да се игра у готов новац. Човек је у игри вредео онолико колико је вредео читав његов иметак, без обзира да ли се он састојао од злата и без обзира где се налазио.

— Наставиће се —

ЧУДА ДАЛЕКИХ ЗЕМАЉА

И Р А К

ЗА ПРЕЛАЗАК ПРЕКО РЕКЕ ТИГРА СЛУЖЕ ТАКОЗВАНЕ "ЛУФЕ", ОКРУГЛИ ЧАМЦИ ИСПЛЕТЕНИ ОД ПРУЖА И ПРЕМАЗАНИ КАТРАНОМ. НАДУВАНЕ КОЖЕ МЕШИНЕ ТАКОБЕ СЛУЖЕ ЉУДИМА ДА БИ ПРЕПЛИВАЛИ РЕКУ

ТРЕТИНЕ НА КАМЕНИМ СТУБОВИМА, А ОСТАЛИМ ДЕЛОМ НА ПОНТОНИМА

У ОКОЛИНИ БАГДАДА САОБРАЋАЈУ ТРАМВАЈИ НА ДРЕВНИМ ШИНАМА, ОВЕ ТРАМВАЈЕ ВУКУ МАЗГЕ.

ОТПРЕ СТО ГОДИНА НАУЧНИЦИ ОТКОПАВАЈУ СТАРЕ ГРАДОВЕ НИНИВУ, ВАВИЛОН И УР КОЈИ СУ ВЕКОВИМА ЛЕЖАЛИ ЗАСУТИ ЗЕМЉОМ. У њИМА СУ НАЂЕНЕ И СТАРЕ ЗЕМЉАНЕ ПЛОЧЕ, ИСПИСАНЕ КЛИНАСТИМ ПИСМОМ.

И ДАНДАНАС МАГАРЦИ ЈЕДУ ТРСКУ КОЈУ СУ ПРЕ 4.000 ГОДИНА ВАВИЛОНЦИ СТАВЉАЛИ У ЗИДОВЕ ЗГРАДА. ОВАЈ ЗНАК НА САПИМА МАГАРЦА ТРЕБА ДА ГА ЗАШТИТИ ОД УРОКА.

АРАПИ У ИРАКУ НИКАДА НЕЋЕ ПРОДАТИ ЦЕЛУ КОБИЛУ, ВЕЋ НА ПАРЧЕ: "ЈЕДНУ, ДВЕ ИЛИ ТРИ НОГЕ. ТАКО КОБИЛА СТИЧЕ ПО ДВА ИЛИ ВИШЕ ГОСПОДАРА, КОЈИ ПОСЛЕ ДЕЛЕ ЊЕ-НУ КДРЕ-БАД.

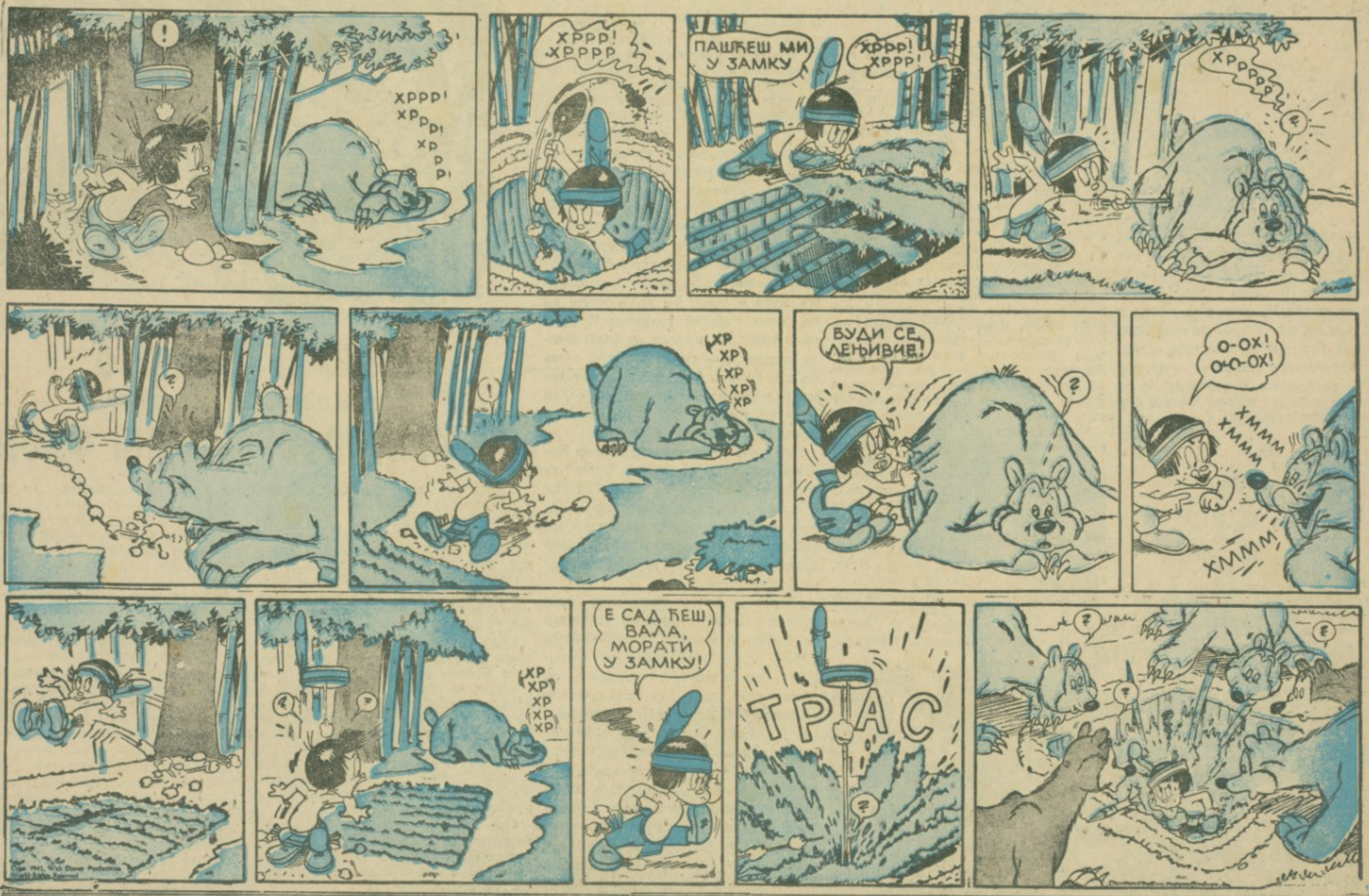

КУПОЛЕ ОВЕ ЦАМИЈЕ У КАДИМАЈНУ ОБЛОЖЕНЕ СУ ЗЛАТОМ.

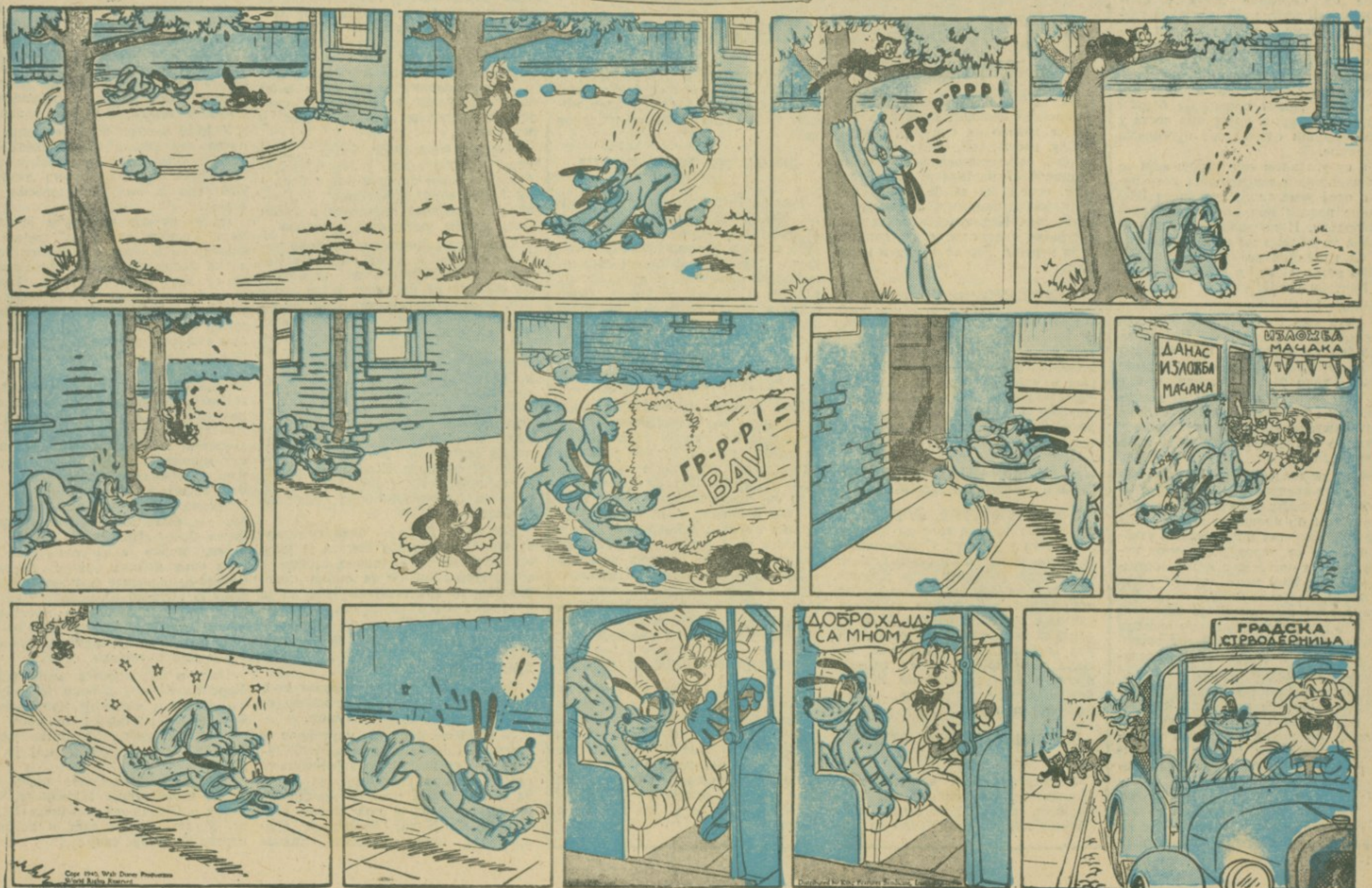
МАЛИ ХИЈАВАТА

И ЊЕГОВИ
ВЕЛИКИ
ЛОВОВИ

ПАС ПЛУТОН

КАКО СЕ ПЛУТОН СПАСАО МАЧАКА

Златна кинија

НАД НАЈМАЊОМ ДРЖАВОМ У АЗИИ

Државица Кувајт налази се на западном делу широког „буџака“ којим се завршава око хиљаду и по километара дуги Персиски Залив. Притеш њен са севера Ираком, а са запада и југа Саудиском Арабијом, овај Луксембург Средњег Истока, чије границе обухватају површину од око 15.000 квадратних километара, једва се може запазити на географској карти нормалне величине.

шеих имао је још један уговор који је под истим условима закључио са америчким предузећем „Америкен галф експлорацион компани“. Овом предузећу он је уступио на коришћење петролејске поља у такозваној неутралној зони, односно на подручју на коме британско предузеће није имало никаквих права.

Захваљујући томе оба шеихова уговора почела су најзад да доносе оно што су обећавала. По слову тих уговора, владар Кувајта имао је да прими отприлике педесет динара за сваку тону изважене сирове нафте. Из године у годину, он је, у пару тачно и на време, примао сас веће суме. Оба предузећа постепено су повећавала производњу, тако да се прошле године у њихове цистерне слило преко 16,5 милиона тона нафте, а у касу кувајтског шеиха и енглеског сира преко 800 милиона динара.

Приходи шеихови вероватно се не би прошле године знатно повећали да персиска влада није одлучила да своје петролејске изворе национализује. Персијанци су целокупну петролејску индустрију у земљи узели у своје руке, а британско предузеће морало је са свима својим стручњацима да се повуче, делом у Ирак, делом у Кувајт.

Ово напуштање Персије представљало је за „Англо иракску компанију“

месеци, годишња производња нафте у Кувајту попела од 16,5 на 40 милиона тона.

Над државицом Кувајт почела је одједном да пљушти „златна кинија“. Јер, не само да је производња нафте за тако кратко време превазишла највишу производњу у Персији, него је и кувајтском шеиху, кад је „Англо-иранска компанија“ напустила Персију, пошло за руком да оба своја уговора измени у том смислу, што од првог децембра прошле године њему припада не само 50 динара од сваке изважене тоне, већ и половина од чисте добити ових предузећа. Другим речима, ако годишња производња остане на 40 милиона тона, владар Кувајта имаће на крају ове године да прими равно 10 милијарди динара. То значи да ће приход од нафте бити десет пута већи од вредности читавог годишњег кувајтског извоза, који углавном сачињавају: бисер, кожа, вуна и урме. То даље значи да би сваки одрасли грађанин Кувајта имао годишњи приход од 2.000 фунти стерлинга — скоро два пута више од плате члана британског Доњег дома, под претпоставком, разуме се, да се шеих одрекне тих бесновосних прихода у корист свог народа.

Међутим, како изгледа, владар Кувајта намерава да „златну кинију“ и искористи углавном за себе. Пишући о огромном богатству које се одједном сручило на ову државицу у Персиском Заливу дописник швајцарског листа „Ноје шрихер цајтунг“ изводи овај закључак:

„Јасно је да ће шеих само један мали део тих прихода утрошити на Кувајт и његово становништво. Владар је, додуше, почео да изграђује једно огромно постројење за дестилацију воде са капацитетом од преко 5 милиона литара годишње. Он је обећао да ће дизати школе, болнице и санаторијуме. Он, такође, жели да модернизује и прошири пристаниште Кувајт. Али све што би он на то утрошио претстављало би само један ситни део његових огромних прихода. Изгледа, дакле, да ће шеих већи део тих прихода задржавати за себе и улагати новац у иностранству, тако да ће он по свој прилици за неколико година постати најбогатији човек на свету.“

Његов народ као и досада, вадиће бисерне шкољке, пентраће се уз палме и сељакати од пашњака од пашњака. Можда чак и онда кад кувајтски шеих, сер Абдулах ал Салим ал Саббах, буде постао најбогатији човек на свету.

КАКО ЈЕ И ЗАШТО У ПРОШЛОМ РАЈУ ПОТОПЉЕНА ФРАНЦУСКА ФЛОТА

Брзим корацима француски адмирал Жансул попео се на палубу бојног брода „Денкерк“. Далеко на пучини, кроз лаку јутарњу маглу, назирао се моћна британска ескадра: неколико бојних бродова, један носач авиона, већи број крстарица и разарача. Жансул је и сам препознао велике куполе „Худа“, највећег ратног брода на свету.

Било је то 3 јула 1940 године, свега десетак дана после капитулације Француске. Немци су већ били разоружали француске сувоземне и ваздухопловне снаге. На основу уговора о примирју, и француска флота је имала да буде разоружана, и то у пристаништима Француске и под контролом Немца и Италијана. Хитлер је давао „свечано обећање“ да неће употребити разоружане француске бродове.

Ова последња одредба примирја нарочито је узбудила британски адмиралитет. Свакоме је било јасно да се Хитлеровим обећањима не може веровати.

Шта ће се десити ако се Немци докопају француске флоте и баце је у борбу против Британије?

У својим хладним прорачунима да одрже безбедност британских острва, лордови адмиралитета су морали неминовно себи да поставе ово питање. После дугих већања дошли су неотступној одлуци: или ставити француску флоту ван немачког домаћаја или је потопити.

Адмиралу Сомервилу стигло је тада наређење у Гибралтар да са својом ескадром, која је контролисала улаз у Средоземно Море, отплови до ратног пристаништа Мерс Ел Кебир, близу Орана и да у духу ове одлуке поступи с француским ратним бродовима који су у овом северозападном пристаништу очекивали наређење за повратак у Француску.

Поред адмиралског брода „Денкерк“ (32.000 тона), у Мерс Ел Кебиру налазили су се и бојни бродови „Стразбур“, „Бретања“, „Прованс“, неколико разарача и већи број других поморских јединица.

Када су се британски бродови појавили изненада пред Мерс Ел Кебиром и заузели повољан за борбу, из ескадре се издвојио један разарач. Французима је дат знак да им се шаље изасланик. Био је то капетан бојног брода Холанд, који је до недавно био британски поморски изасланик у Паризу. Французи су одобрљиво Британци да приђе. Капетан Холанд, носилац Легије части, желео је лично да преда поруку француском адмиралу. На основу ратних инструкција Петенове владе да се према свим односима с Енглезима, адмирал Жансул је одбио да га прими. Уместо тога он је послао на британски брод капетана Дифијеа.

Холанд и Дифије били су стари знаци и пријатељи. Енглеџ је упорно захтевао да се лично састане с адмиралом. Дифије је одбио сваки разговор о томе, изјављујући да је овлашћен само да прими поруку. После јучних објашњења и препирке капетан Холанд му је предао најзад поруку и удаљио се са својим бродом.

Када је француски адмирал примио и прочитао поруку, нашао се пред британским ултиматумом.

— Приђите нама, — поручио је адмирал Сомервилу адмиралу Жансулу, — да наставимо заједнички и све до победе борбу против Немца и Италијана. Ако не пристајете, крените с нама и под нашим контролом до једног британског пристаништа, или отпловите, такође

под нашим контролом, до неког француског пристаништа у Источној Индији или у Сједињене Америчке Државе, где ће ваши бродови остати до краја рата. Ако одбијете ову понуду, стајало је на крају британског ултиматума, позивам вас да у року од шест часова потопите ваше бродове. У противном, имам наређење да употребим силу како бих спречио да ваши бродови падну у руке Немца или Италијана.

Британски ултиматум истицао је у два часа по подне. Адмирал Жансул хитно је затражио инструкције из Вишија — Виши је питао Немце за савет — Немци су издали наређење: „Одуприте се.“

У 12.30 часова британски авиони са носача авиона „Арк Ројал“ узлетели су и почели да круже око француске флоте. Неколико магнетских мина бачено је на улаз у пристаниште.

Дошло је до крајње напетости. У 13.50 часова адмирал Сомервил не могавши да се помири с тим да тре ба да потопи француске бродове продужио је рок ултиматума. У 15 часова капетан Холанд се опет приближио француској ескадри. После дугих објашњења успео је ипак да добије дозволу да се погне на „Денкерк“. Необично узбуђен, сав црвен у лицу, Британац је сат и по надројао да убеди запovedника француске ескадре у потребу споразума. Али без успеха. Француз је слушао наређење.

А време је, међутим, однајло. Сомервилу је било јасно да су Немци преко Жансула и Вишија већ били обавештени о присуству његове ескадре пред Мерс Ел Кебиром. Постојала је опасност да се сваког часа на небу појаве немачки авиони. Сем тога, и италијанска флота је могла да ступи у акцију.

У 16.30 часова, када је сунце већ почело да залази иза кривеа Бебел-Сантона који доминирају пристаништем Мерс Ел Кебир, адмирал Сомервил је издао наређење за паљбу.

Преко пучине одјекнула је канонада. Гранате са „Худа“ засуде су француске бродове. Борба се водила на малом растојању. Прве гранате су зато биле пресудне. Притишњени у пристаништу, на свега стотину метара један од другог, француски бродови нису могли да заузму положај за борбу и да пруже отпор. Неке од њихових батерија које су и ступиле у акцију, брзо су убућкане. Бојни брод „Денкерк“ по гођен је у машине и тек после снажних напора је успео да се насуче. Две гранате су директно погодиле „Бретању“. Пожар је захватио бродску муницију. Страховита детонација је обавила димом брод. Пошто се после неколико минута дим растурно, „Бретање“ више није било — била је потонула. И трећи бојни брод „Прованс“, такође погођен, морао је да се насуче. Од свих ових моћних бојних бродова, којима се поносила француска флота, само је „Стразбур“ успео да се извуке из пристаништа и побегне у Француску. У новембру 1942, приликом немачког препада на Тулон и он је био потопљен...

Вест о страховитој канонади у Мерс Ел Кебиру дубоко је узбудила јавност у Великој Британији и Француској. Сутрадан по овом догађају, претседник британске владе, Черчил, пред Доњим домом је рекао:

„С пуним поверењем чиним судијом наше акције Парламент, наш народ и Сједињене Америчке Државе. У дато време свет и историја изрећи ће такође свој суд.“

Ако се ма у ком лексикону потраже блика обавештења о тој малој, чудној државици — а она је заиста по многоме чему чудна — видеће се да јој ниједна од тих дебелих књига није посветила више од десетак редака. Видеће се да је то једна сиромашна земља, са сиромашним народом; најсиромашнијим на читавом Средњем Истоку. Видеће се да она има око 60.000 становника, од којих више од половине живи у пристаништу Кувајт, који је уједино главни град земље, док су остали становници номади који се целог живота селицају с једног места на друго. Једине се баве ловом на бисерне шкољке, други сточарством, а неки свој мукотрпни живот одржавају берући и продајући урме, којих има доста у многобројним оазама ове пустињске државице.

То су углавном сви подаци који се и у најновијим лексиконима могу наћи о овој земљи која се још од 1899 године налази под британским протекторатом. И ко зна колико се деценија ти подаци ни за једног словце не би изменили да овога лета није избио петролејски спор између Велике Британије и Персије.

Многи ће се запитати какве везе тај спор има са овом државицом и њеним бедним номадима? Питање се зато јер ми вероватно није познато да у тој малој, пустињској земљи постоје врло богата петролејска поља, чије је пуно искористивање почело тек онда када је влада у Лондону постало јасно да се петролејски спор са Персијом неће моћи лако да изглади.

Још пре двадесет година стручњаци „Англо-иранске компаније“ вршили су у Кувајту многобројна истраживања да би пронашли нове изворе нафте. У току тих истраживања утврђено је да се испод песковитог неплодног тла ове земље налазе стотине милиона тона црног, течног злата — нафте. На основу тих налаза „Англо-иранска компанија“ је закључила 1936 године са тадашњим шеихом Кувајта уговор о коришћењу петролејских поља и основала ново предузеће „Кувајт оил компани“.

Ово новоосновано предузеће 1940 године почело је да ради. Међутим, тај рад сводио се углавном на даља трагања за новим изворима, на подизање потребних уређаја и на чување течног блага за каснија времена.

Тако је то било све до 1946 године. Тек тада је ово предузеће почело да искористи своје богате изворе нафте. Две године касније кувајтски

ју* годишњи губитак од преко 30 милиона тона нафте. Предузеће је морало што пре да надокнади тај губитак. И тако се, за свега неколико

ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ

ПОРЕЗ НА КОРЕЊЕ

Под Аустријом, Босна је била оптерећена великим наметима. Порез се плаћао на кукуруз, сочиво, келуду, пасуљ, боб, орахе и уопште на све пољопривредне производе. Године 1897 настала је таква глад због веродиге, да је народ био приморан да копа корење да би се прехрано. Кад су сазнале за ово, аустријске власти су ударале порез и на корење „јер се народ и њиме храни“.

ПРВИ КРОМПИР У ЛИЦИ

Према једној белешци, кромпир је пренесен у Лику 1763 године. После мира с Пруском, неки војници, Лициани, донели су га из крајева у којима су ратовали у свој завичај; и тамо посејали. Забележено је и то да су кромпир донели у фишеклијама — изгледа баш само за семе!

АЛАРМАНТА ВЕСТ ПРЕ ДВАНАОСТ ДЕЦЕНИЈА

У лето 1836 године, по Крагујевцу се био провео глас да ће град „пропасти у земљу“. Становништво се грдно ушатило и стало бежати. Многи су ноћивали ван вароши, под ведрим небом. Забуна је постајала све већа, прича се увеличавала и најзад је почело да се говори да претстоји смак света. Народ је била захватила паника. Касније се утврдило да су ту вест пронели калуђер Јероним Живковић и Стеван Бранковић, „човек скитница и лудак“.

ПИСМЕНОСТ НАШИХ СТАРИХ ВЛАДАРА

У средњем веку наши владари морали су, по прилици, да буду писмени, јер су према византиском обичају морали својеручно да пот-

писују повеље. У Дубровнику је 1455 године озакоњен пропис по коме неписмени племићи нису могли да постану чланови ниједног већа.

ДЕВОЈАЧКИ ИНСТИТУТ НА ЦЕТИЊУ

Године 1869 основан је на Цетињу Девојачки институт, који је, с кратким прекидима радио све до 1913 године. У прво време је имао свега 12 ученица, већином децу имуњинијих родитеља и црногорских глара. Институт је убрзо стекао такав углед да су се у њему школовале и девојке из других крајева: из целе Далмације и из Скарда.

„ОБРИЧИТЕ“ ТУРЧИНУ!

Под Турцима су величину атара појединих села одређивале кадије. Земља је била слабо насељена, па је подмињивањем Турака лако могло да се издејствује померање границе атара. Кад би кадија поштрао са селанима да одреди међе и стао с коњем, неко би од присутних викнуо: „Обричите!“ То је значило да Турчину треба обећати мито. Онда би Турчин померио међу. То би се поновило неколико пута, док се међа довољно не помери и атар не повећа. Кадија се обично давало по десет ока мала, овај или нешто слично.

ТРГОВИНА РОБЉЕМ У СРБИЈИ

У првој половини XIX века у Србији је још постојала трговина белим робљем. Турци су из далека доводили робове и продавали по 1.000—1.500 гроша једног. Срби не само да се тим послом нису бавили, већ су гледали да роба било на који начин — откупом или на силу ослободе и пусте да иде куда му је драго.

НЕПОЗНАТО ЂАКО

У ЗАОСТАВШТИНИ ЈЕДНОГ НАШЕГ ВЕЛИКОГ УМЕТНИКА

Творац наше модерне графике Љубомир Ивановић, који је у својим надахнутим цртежима и гравурама сачувао многобројне наше старине и живописности, учинио је изванредно много за нашу културу и на пољу етнографије. Путујући годи нама по разним крајевима наше земље ради сликања, он брижљиво сакупља и на родне рукотворине из најстаријих времена, те је временом створио једну од најдрагоценијих приватних збирки ове врсте код нас.

Наклоност ка сакупљању старина јавила се код Ивановића још на његовим првим сликарским путовањима, која су почела у његовој најранијој младости и трајала скоро пола века.

Колико се засад зна, најстарији предмети у овој драгоценијој збирци потицали су из времена пре балканских и Првог светског рата. На жалост, ти први примерци пропади су у току рата, и ипак се никад више могли пронаћи. После Првог светског рата Ивановић је опет почео да сакупља народне рукотворине, и то са још већим маром. И све до своје болести, 1939 године, (разболео се изненада од склерозе, услед чега му се одузела цела десна страна), он свако лето путује по Србији, Македонији, Црној Гори, Босни и Херцеговини, Санџаку и Космету, а последњих година, пред болест, и по Приморју. Уз ваљда пул блок својих сликарских скица и цртежа, он са тих путовања увек доноси и пуне ковчеге народних рукотворина. Понекад би тих ствари толико сакупио за једно лето да је знао тешко део морао слати и пакећима, поштом. И тако се,

багета (два књегине Љубине), костима, цемадана, везених патика, јелека итд. Међу тим предметима налазе се и извесне старине од изузетне историјске и уметничке вредности, као што су, на пример, неки кујунџијски радови из појединих наших старих манастира у Македонији, или неколике иконе и књиге украшене кујунџијском руком.

Али ма колико да је све то од несумњиве уметничке и историјске вредности, скоро ман, као што је био и остао до смрти, Ивановић је ваљда говорио да он те предмете сакупља као љубитељ, као уметник, по инстинкту и љубави за све што је лепо, а не као стручњак-етнограф. Међутим, у његовој богатој збирци не налази се данас скоро ниједан једини примерак који би био испод осредње етнографске и уметничке вредности.

У заоставштини Љубомира Ивановића налази се и извесна мала преписка са антикарима, кујунџијама и другим људима из народа, који су га преко зиме обавештавали кад би наишли на какав рећи предмет, дајући узглед и извесне податке о његовом пореклу. Из тих писама и из Ивановићевих усмених саопштавања пријатељима зна се доста и по коју је цену шта набављено и где. Уосталом, Ивановић је водио и неку врсту свога „тефтера“, на основу кога је после прављења и инвентар. А све је то такође занимљив податак у вези са овом драгоценим збирком.

Пошто је најчешће само наслућивао стварну уметничку

вредност појединих предмета, он обично није био у стању да сам одреди и понуди неку цену, већ је чекао да му сопственик каже, па су се затим некако погађали. И зато се често дешавало да купи извесан врло драгоцен примерак за

јетине паре, и обратно: да неку ствар, не тако вредну, преплати. А то је умишлено зависило и од тога да ли је предмет набављен од антикара, који тим стварима тргује, или од приватних лица, која одавно нису знала шта да чине с тим. Само они који су са Ивановићем ишли на његове сликарске турнеје знају са колико је, често, тешкоћа и материјалних жртва прибављено те старине. У Македонији, Босни, Херцеговини и на Космету готово нема места у коме он лично није претурно бар десетину тавана старих кућа и црква, трага-

Љуба Ивановић (Шкр)

јући за етнографским и другим уметничким и историјским реткостима. Понекад му се догађало и то да су људи просто били срећни што их је спасавао тих „старуџија“, па им усто даје још и новац. Али треба одмах напоменути да и поред тога у целој Ивановићевој збирци нема скоро ниједног јединог предмета који је он бесплатно набавио, баш без пет пара. Чак ни онда кад су му људи сами то предлагали, он је одбијао: „И марџаш да платим, али хоћу да знам да сам купио, да је моје!“ — говорио је он. А укупна сума коју би издао у току једног путовања била је скоро увек већа него што би он могао да одвоји од своје професорске плате. Увек се зато морао задуживати, па после, кад прода своје слике које је те године направно, измиривати своје дугове. А догоди ли се да на туристе наиђе на неког новог „трговца“, кога први пут види, а погубљена ствар му се свиђа, знао је да проведе и по неколико дана на најтањој храни, само да би могао купити ствар. Једном се тако десило да је у Прилепу, пред сам повратак с путовања, набавио неку старину, али пошто ју је платио много,

а већ се био задужио у вароши због других ствари, не само да се вратио гладан у Београд, него је последњу ноћ провео и напољу, под ведрим небом, јер није имао више новца ни за хотел.

Ни у данима највеће оскудице, под окупацијом, никоме на ум није падало у кући, а најмање њему, да отуђи и најобичнију ствар из те збирке. Он је чак то одбио и једном приликом кад су били дошли у такву оскудницу да нису имали да купе ни лекове за њега. „Не и не! Продајте што год хоћете друго из куће, само не дирајте ове ствари!“ — повикао је и остао томе доследан.

Ивановић је, међутим, и пре и после овог рата имао више понуда да му се откупи цела ова збирка или само извесни њени предмети. Али он није хтео ни да чује никад ни за то. Један чувени белки антикар долазио је и разгледао његову збирку у два три маха још пре 1930, па се појавио и после рата, нудећи му врло велике суме, преко милион динара само за неке предмете, али Ивановић је, без најмањег двоумљења, и њега увек одбијао. Била му је жеља да те ствари остану заједно на једном месту, под његовим именом, и то искључиво у Београду.

За време бомбардовања, пред крај прошлог рата, Ивановић је своју збирку био извадио из витрина у свом стању у Ивана Милутиновића улици број 104, у којима је била распоређена годинама, као у какавом музеју, и, спаковану у нарочите сандуке, склопиво у трезоре Народне банке у Београду. Али одмах после ослобођења, док још рат није био свуда завршен, на његово наваливање збирка је враћена кући, и он је, лично, иако и даље одузет, левом руком распакивао и сваког дана, мало помало, враћао сваки предмет у витрине, на његово старо место.

И ко је у те дане залазио у стан великог уметника, ако га није затицао да чита, да разгледа своје старе цртеже или реже линорезе „својом новом десницом“ (после одузетости десне, уз велике напоре, научио је да ради левом руком), налазио га је да намешта и пописује предмете из своје етнографске збирке. Загледао је

сваки комад с дијалектом, превртао га, окретао, као да га први пут гледа, ма да га је сигурно имао у рукама безброј пута пре тога. Окружен књигама, сликама и својим цртежима и предметима из своје драге збирке, он је једног дана тако и издахнуо, изненада, са једном старинском минијатуром у руци. Кратко време пред смрт, Ивановићу је понудила и наша држава да откупи збирку, али се тада није могло изаћи у сусрет њезвезним његовим формалним жељама; у погледу музејског сређивања и излагања збирке.

Међутим, ове године, управа Музеја за примењену уметност у Београду постигла

је и у том погледу споразум са уметниковом породицом. Тако се цела ова драгоцена збирка сад налази у новом музеју. На сваком предмету, уколико је већ наложен, више да потиче из приватне збирке сликара и графичара Љубомира Ивановића. И може се рећи да је деведесет пет од сто предмета који се данас налазе у овој новој установи баш из ове збирке, и да су то у исто време и најбољи и најдрагоценији предмети. Ште та је само што су многи врло важни и занимљиви предмети из Ивановићеве збирке остали у сандуцима, ма да у музеју има довољно простора.

Синиша Пауновић

ДРВО КОЈЕ ЈЕ СПАСЛО СВЕТ ТЕШКЕ БОЛЕСТИ

Природа је била прва апотека у којој је човек потражио лека. Она је уствари највећа и вечна дежурна апотека коју савремена медицина обилно искористиће за справљање лекова, а многе биљке употребљавају се и данас у сировом стању.

Човек често и не зна да многа трава, дрво или цвет имају своју занимљиву историју. У том погледу можда је најинтересантије дрво чија се кора некада много употребљавала као лек против најраније није болести на свету — маларије.

На граници Перуа и Еквадора расте дрво чију су лековитост знали само прастаровици ових крајева — Инке. Они су кору тог дрвета употребљавали као лек против грознице. Касније, кад су видели да грозница боље него икакво оружје тамани Шпанци који освајају њихову земљу, они нису давали своју тајну. Скоро сто година Шпанци нису знали за то дрво, нити за лековиту моћ његове коре.

Тек 1638 године када се разболео од маларије грофица Ала де Чинчио, жена шпанског витезра у Перуу, за ту тајну се сазнало. Пошто су сви лекови били узалудни, једног дана пријавио се неки војник у граду Лими и изјавио да би могао грофицу да излечи. На двору су то радосно дочекали, али војнику нису веровали, па је он морао и сам да узме лек пре него што би га дао бољесници. Није прошло дуго и грофица је оздравила. Она је тада почела свуда да хвали лек. Касније је кору послала неким пријатељима у Европу, а ускоро ју је од њих добио и кардинал де Луго, управник папине апотеке у Ватикану. Кору кинтовог дрвета од њега је затим добио и кардинал Мазарен да би излечио од маларије младог француског краља Луја XIV. У вишим круговима у Паризу тада се скоро ни о чему другом није говорило него о чудотворној кори из Америке. Један Енглец успео је да набави веће количине коре и да дође до огромне зараде у Паризу.

Славни шведски ботаничар Лине, који је дао имена многим биљкама, у част грофице, која је Европу упознала са тим леком, назвао је ову биљку по њеном презимену кинином. До половине деветнаестог века кининовом кором трговали су искључиво Шпанци. Они су је набављали у Јужној

Америки, где су Индијанци доносили на обалу читава стабла и продавали. Енглези и Французи покушавали су да гаје кининово дрво у својим колонијама, али без успеха. То су успели Холанђани уз помоћ немачког ботаничара Хаскерла.

Он је раније радио у разним ботаничким баштама. Највеће знање и искуство у гајењу биљака стекао је у Батавији, где је такође био запослен у ботаничкој башти. После се вратио у Немачку обогатио знањем. У то време холандска влада одлучила је да покуша да гаји кининово дрво и тражила је човека коме би то поверила. Избор је пао на Хаскерла. Али, било је тешкоћа. Требао је набавити саднице. Хаскерл, који је одавно желео да пропутује свет, примио се тога. То није било нимало лако, јер је из Перуа био забрањен извоз садница. Захваљујући лажном пасошу Хаскерл се убацио у Перу и године 1854 извезао је 21 сандук садница кининовог дрвета. Прво дрвце засадио је и успео да одгаји на Јави. Посао је касније лако ишао. Холанђани су за двадесет година имали преко два милиона кини нових стабала. Касније су и Енглези успели да одгаје кининово дрво на малабарској обали.

Захваљујући Хаскерлу, спасени су милиони људских живота од маларије. Вредност кинина, који се сада производи хемиским путем, нарочито познају етановити тропских предела. Многи велики послови не би могли да се обаве да није било кинина. Један привредни географ рекао је да без кинина не би било могућно саградити Панамски Канал, копати бакар у Катанги, подићи плантаже чаја у Асему, саградити петролејске торњеве у Венецуели и на Борнеу, изградити железничке пруге у цунгли итд.

НОВИНЕ НА БАТИСТУ

Једно њујоршко новинско предузеће ускоро ће почети са издавањем листа који неће бити штампан на хартији, већ на најфинијем батисту. Овај лист излазиће на 26 страна и биће штампан нарочитом штампанском бојом која се да лако испрати, тако да ће се после тога од његових страница моћи да скроје марамичке, јастучнице и друго. Издавачи листа истичу и огласима да се од страница само једног броја, ако се ови замишљу, може начинити криветино чаршав.

Прилепски кантарџија (1937)

временом његова збирка пошла на спотине и хљанде најразноврснијих предмета: пафти, минијатура, крстова, наручница чаша, кандила, цезви, сахана, чирака, украсних игала, тепељука, амајлија, кујунџијских калупа и алатки, кујунџијског материјала, старих турских књига, тканина, ли-

ку вредност појединих предмета, он обично није био у стању да сам одреди и понуди неку цену, већ је чекао да му сопственик каже, па су се затим некако погађали. И зато се често дешавало да купи извесан врло драгоцен примерак за

DOBITLJIVI Mata и његов мали Bata

САД ЂЕМО НАЈЗАД ПРОБАТИ СВОЈЕ НОВЕ КЛИЗАЛОКЕ

ПАЗИ! ЛЕД ЈЕ ТАНАК

ПРОПАДЕ НАМ КЛИЗАЊЕ

ЗНАМ ШТА ЂЕМО! ЧЕКАЈ МЕ ТУ

САД НЕМАМО ЧЕГА ДА СЕ БОЈИМО

МАТО, ТИ СИ ГЛАВА!

СПОРТСКИ ЗАБАВНИК

Чамцем ПРЕКО АТЛАНТИКА

Прећи Атлантик чамцем био је сан великог броја смелих морепловца и спортиста. Многи су покушавали да изведу овај велики подвиг, али се на прсте могу избројати они који су успели. У већини случајева ова неопходна пловидба завршавала се катастрофом: смели морепловци губили су живот.

Било је разних покушаја са различитим чамцима. Покушало се са добро опремљеним једрењацима, с моторним чамцима и малим гуменим баркама. Што је чамца био мањи, опасност је била већа. Па ипак, сваки покушај преласка Атлантика на чамцу, ма каквог облика и без обзира како опремљен, претставља подвиг вредан пажње.

Они који су успели

Има људи који су успели да прешле Атлантик у чамцу. Ево неколико примера.

Француз Ален Гербоа, познат под надимком „Населеник мора“, зато што је стално некуд пловио, провео је пет година на свом малом једрењачу „Фајеркрофт“ у Јужном Мору, углавном код Маркских Острва и у источном делу Полинезије. Урођеници су га сматрали за свога поглавци. Гербоа је један од ретких људи који је прешао Атлантик чамцем. Он је извео тај подвиг са својим једрењачком који није био дужи од седам метара. Он је препловио и Тихи Океан.

Амерички поморски капетан Дрејк доживео је много узбуђујућих часова у току 54 дана док је 20 јуна 1927 године угледао Плимут. Он је препловио Атлантик са запада на исток.

Немачки спортиста Хуго прешао је пут Њујорк—Ласпалмас на Канарским Острвима за 46 дана.

Успех плаћен сирћу

Они који су покушавали да пређу Атлантик у малим гуменим чамцима нису имали толико среће као они у великим баркама и једрењацима. Највећи од свих подвига био је свакако покушај капетана Франца Ромера, који је прешао Атлантик у гуменом кајаку, али је на домаћу обалу настрадао. На пут је кренуо из Лисабона 28 марта 1928 године на кајаку дугачком шест метара, широким 90 см. У близини Сент Винсента (Јужни рт Португалије) морао је да приђе обали и да се ту склони до 17 априла, док се није завршила спреховита олуја која је беснела на улазу у Средоземно Море. Наставио је пут 17 априла и стигао 28 истог месеца у град Арешифа на Канарским Острвима. Био је испрљан и болестан. Тек 10 јуна могао је поново да уђе у свој кајак и настави пловидбу.

Прави пут преко Атлантика тек тада је почео. Ромер је био изложен многобројним недаћама. После неопходних мука и тешкоћа, приспео је 30 јула на америчко острво Сант Томас, у близини Порторика, у Карибском Мору. Гувернер острва предао је смелом морепловцу златну медаљу, награду за велики подвиг.

Ромер је за време вожње срео тринаест великих бродова, али се није ни на једном задржавао. Припао је једино југословенском броду „Елидаурус“ и поспе се на палубу. Наши морнари дали су му свежу воду и намирнице. Иако се није осећао добро, Ромер је наставио пловидбу у свом гуменом кајаку.

У Сант Томасу Ромер је остао до 8 септембра. Чекао је пошљак с краткоталасном радио-станицом, која би му омогућила примање метеоролошких извештаја. Али радио-станица није стигла и он је кренуо даље у правцу америчког континента. У ноћи између 13 и 14 септембра један незапамћени торнадо уништио је његов чамца. Капетан Ромер платио је жмџотом своје смело дело. Он је од Лисабона до Сант Томаса прешао 3.852 морске миље за 72 дана.

Неколико неуспелих подвига

Капетан Франц Енглер, службеник великог бродарског друштва „Халпа“, покушао је да изведе херојско дело капетана Ромера. Његов чамца, гумени кајак, био је дугачак шест и по метара, а широк 98 см. На пут је пошао 16 октобра 1931 године из Лисабона. Изабрао је исти правац као и капетан Ромер. Рачунао је да ће прећи Атлантик за 90 дана. Хране и воде имао је за четири месеца. Већ после неколико дана олуја га је бацила на афричку обалу, где је морао да сачека да се време пролети. Затим је поново запловио и — нестало!

И покушај беклог спортисте Хелма завршио се трагично. И он је намеравао да пређе Атлантик у гуменом кајаку. Његов чамца био је дугачак шест метара, а широк један метар. Кренуо је из Лисабона. Лучке власти покушале су да га спрече да отплови, али нису успеле у томе. Добио је дозволу кад је извршио извесне правке на свом чамцу. Па и тада су неки људи покушавали да одврате Хелма да не крене на пут. Чак су скупили и знатну суму новца и понудили му је као отштећу. Али ништа није вредело. Хелм је кренуо 11 маја у своју смрт. Морнари са јахте „Канделарија“ угледали су 4 јуна један гумени кајак који се љуљао на таласима у близини Арешифа, код Канарских Острва.

Ово је кратка историја смелих покушаја да се чамцем пређе Атлантик.

Спортистичке ЗАНИМЉИВОСТИ

Анрија Отенхајмер, наш најбољи спортиста 1951 године, почео је своју спортску каријеру као — фудбалер. Играо је халфа и спојку у клубу Граничар (Винковци). Случајно је постао атлетичар 1946 године, када је на једном митингу у Борову трчао на 1500 метара у фудбалским ципелама и стигао други. Он је прошле године на мечу са Великом Британијом поставио нов југословенски рекорд на 1500 метара за 3:47,0 и то је једно од најбољих времена на свету у овој дисциплини.

165 радио спикера из 28 земаља вршиће пренос спортских такмичења са Олимпијаде у Хелсинкију. Зимској олимпијади у Ослу, која се одржава фебруара месеца ове године, присуствоваће 377 новинара, међу којима и 30 фоторепортера. Тиме су тучени сви досадашњи рекорди о учешћу специјалних извештача са једног међународног спортског такмичења у зимским спортовима.

Султана Дурге, првакиња Индије у стоном тенису, има само 13 година и стајала је репрезентативка своје земље у овом спорту. Учествовала је и на прошлом светском првенству у Бечу и била је најмлађа учесница на такмичењу.

Ватерполо је веома тежак и напоран спорт, који захтева од играча нарочите физичке способности. Зато су ватерполисти обично изванредно физички грађени. Тако наш најбољи ватерполиста Ивица Куртини, члан Приморја са Ријеке, има 120 килограма и висок је 190 см.

И са хеликоптером постављају се светски рекорди. Последњи подвиг извео је пилот британске морнарице Кернс, који је прелетео изнад мора 184 километра без спуштања.

Ханапи, најбољи играч аустријске фудбалске репрезентације,

неоспорно један од најбољих фудбалера у Европи, изјавио је приликом гостовања репрезентације Аустрије у Лондону прошле јесени да се најбољи фудбал на Континенту игра у Аустрији и Југославији. То је, како он каже, „фудбал који једино може заиста да одушеви у сваком погледу“.

Необична атлетска трка приређена је у Лос Анђелосу у Калифорнији. У организацији једног тамошњег клуба скупили су се спринтери из САД који су 1920 године постигли 10,7 на 100 метара. Сада су то углавном били четрдесетогодишњаци. Одазвало се 24 тркача и такмичење је трајало два дана. Победио је неки Џејмс Кидби.

Џоџе Луис, бивши првак света у боксу тешке категорије, покушао је да поново освоји изгубљену титулу, али није успео, као ни сви остали боксери који су чинили сличне покушаје. Ма да је зарадио врло много новца, Џоџе Луис се налази у тешкој финансијској ситуацији. Његова прилично бројна породица је необезбеђена и он сада прави разне турнеје да би дошао до зараде.

Аустралијанци сваке године бирају свог најбољег спортисту. Ове године највише гласова добио је тениски играч Сејмен, чијом је заслугом Аустралија сачувала Дејвисов похар у борби са Америком. Године 1947 најбољи спортиста Аустралије био је скифиста Вуд, 1948 пливач Маршал, 1949 играч крикета Брамман, 1950 бициклиста Патерсон.

У Ослу одржаће се фебруара месеца зимска олимпијада, али снега још нема! Због тога су организатори веома забринути. Врше се припреме да се из северних крајева пренесу веће количине снега и поставе на скакаоницу и друге објекте за такмичења.

КАМЕНО ЧУДО ПРИРОДЕ

Стену преко 20 метара високу, која личи на главу неког старог човека, пронашао је енглески мо-

репловац капетан Кук (1728 до 1779), у заливу Пленги, на Новом Зеланду.

ЕКВАДОРСКО ДРВО БАЛСА

Дрво балса је толико лако да чак и девојчица без напора може да понесе његово овеће оборено стабло као да је обичан, дрвени штап. Отприлике два пута лакша од плуте, балса је најлакше познато дрво. Путници у лукама Еквадора, одакле се балса у великим количинама извози, са интересовањем посматрају лучке раднике који товаре велике балване овог дрвета без икаквог напора. Дрво балса нарочито много се употребљава за израду авионских модела, затим протеза, ледењака итд.

СЛЕПИ ЧАСОВНИЧАР

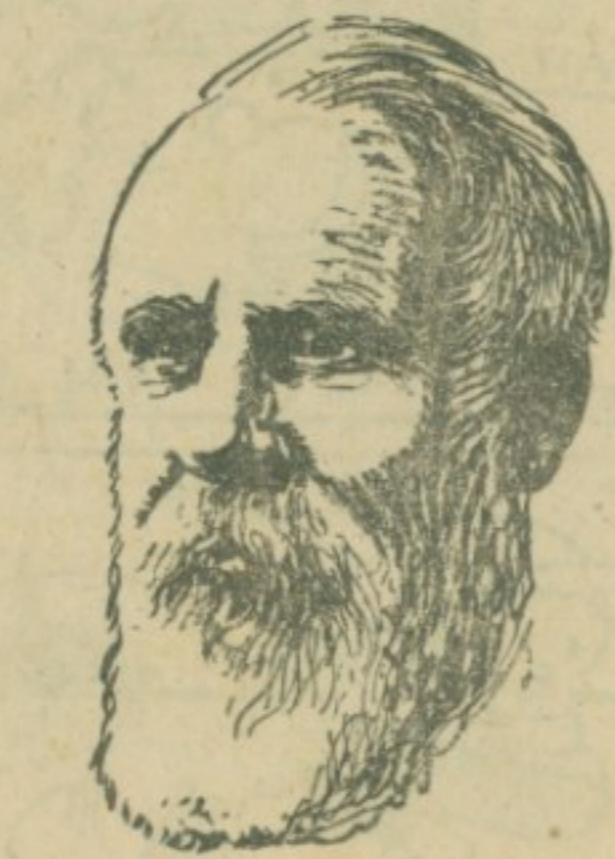
Џон Смит, из Ла Сина, у Канзасу, био је пред Други светски рат један од најбољих часовничара у држави, а исто тако и врло вешт радиотехничар, иако је од своје треће године слеп. Он је сам израдио више осетљивих справа за испитивање радио-апарата. Али најчудније је то што је он, иако слеп, могао да поправи сваки часовник, па чак и најмање и најпрецизније. Поједине мале женске ручне сатове он је расклопио, оправљао и склапао за свега 45 минута. Врхови његових прстију били су, сасвим разумљиво, изванредно осетљиви, али кад је имао да намести најситније делове часовника, он се служио врхом језика, који је био још осетљивији од његових прстију.

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИТИХ ЧУДА

ОТАЦ ДВАДЕСЕТПТОРИЦЕ ПУКОВНИКА

Жак де Тијер (1630—1747) из Пуи де Дома, у Француској, који је живео 117 година, имао је двадесет пет синова и једну кћер. Сви његови синови били су пуковници у француској војсци. Године 1690, у бици код Флерна, у Белгији, када је 35.000 Француза победило 70.000 Холанђана и Немаца, свих двадесет пет пуковника Тијер командовали су по једном француском региментом. После битке, командант француских трупа, војвода од Луксембурга, писао је краљу Лују XIV о храбрости француске војске и нагласио да се нарочито истакло двадесет пет пуковника Тијер, синови Жака де Тијера.

ПРЕТСЕДНИК — ЗАХВАЉУЈУЋИ ЈЕДНОМ ГЛАСУ ВЕЋИНЕ

Р. Б. Хејс изабран је 1876 године за претседника САД већином од једног гласа.

ИГРА СЛУЧАЈА

С људима и стварима случај се понекад чудно поигра. Тако је судбина два бродо-близанца сасвим невероватна али истинита. Бродови цистерне „Лајмен Стјуарт“ и „Франк Бак“ саграђени 1914 године по истом нацрту, у истом

бродоградилшту у заливу Сан Франциска, страдали су под истим условима, на исти начин и на истом месту. У суботу, 7 јула 1922 године на „Лајмен Стјуарт“ налетео до краја да се поигра са овим бродовима-близанцима: потонувши, „Франк Бак“ је под водом налетео на свог брата-близанца „Лајмен Стјуарта“.

БРОД КОЈИ ЈЕ ГОРЕО ДВАДЕСЕТ МЕСЕЦИ, А ПОСЛЕ ПЛОВИО ЈОШ ПРЕКО ШЕЗДЕСЕТ ГОДИНА

На броду „Ада Иредале“, који је саграђен 1872, четири године доцније, на пучини се запалио товар угља. Пошто је посада напустила брод, он је тако запаљен, препуштен ветру и морској струји, после двадесет месеци лутања морем, стигао до луке Папиги, на Тахитију. За све то време на броду је беснео пожар, тако да је изгорело све осим корита, које је било израђено од гвозденог лимана. Пошто је обновљен, брод је прво доbio име „Ани Џонсон“, а доцније „Бреста“, под којим је пловио све до пред Други светски рат.

ЖИВИ ГРЕЈАЧ

У зимске дане у Кини се може видети како се људи служе једном врстом препелице као грејалицом за руке. Тело ових препелица то-

лико је топло да човек на њему зачас угреје руке. Због тога Кинези хватају и припитомљавају ову птицу.

СТОСТРУКИ ОДЈЕК

Код места званог „Орлово Гнездо“ у планинама код Килдернеј-

ских Језера, у Ирској, звук трубе одјекне стоструко.

ДЕЈСТВО ГРОМА

У лето 1936 године, П. С. Видро, из Лексингтона, у САД, приметно је да му је из стада нестало један млади бик. Неколико дана га је тражио и најзад пронашао како на једном пашињаку стоји као кин, с десном предњом ногом спремно да коракне. Кад му је пришао, приметно је да је бик мртав. Гром га је био ударио и на месту убио одваљивши му један рог. Читави четири дана бик је тако, по-

гођен громом, стојао на ледници и тек онда се срушио.

ЧУДНА „КАНАДСКА“ РЕКА

Река Канада извире у Њу Мексикоу, протиче кроз Тексас и Оклахому и улива се у реку Арканзас, али се у читавом свом току ниједном чак и не приближава Канади.

ГАЈЕЊЕ ПОВРТА БЕЗ ЗЕМЉЕ

За своје трупе у Кореји, Американци у Јапану на веома чудан начин гаје поврће: у судовима напуњеним песком коме додају воду засићену калцијумовим, калцијумовим и другим солима. Они на тај начин произведу толико различитих поврћа да свакодневно пет авиона преносе ротквице, парадајз и друго свеже поврће на фронт.

ОВОГ МИНУТА -СВАКОГ МИНУТА

○ Сваког минута у Индији умире од грознице десет људи.

○ У Америци сваког минута настрадају по два човека у некој саобраћајној несрећи.

○ Сваки пут кад казаљка за секунде на нашем сату начини један круг, Марс пређе 300 километара на свом путу кроз вапсону.

○ Посетиоци њујорских паркова издају сваког минута око 2.000 долара на ризик освежавајућа пића, забаву и плаћена седништа.

○ Сваког минута, преко целе године, у Америци се продаје просечно по 20 буџалника.

○ Машина за рачунање за један минут решава проблеме за чије би решавање човеку било потребно бар недељу дана.

○ Разни утисци путују овог и сваког минута брзином од 6 километара кроз мрежу ваших нерва...

○ У овом минуту на свет се излило 250 милиона тона воде у виду кише.

○ Пронађена је машина која помоћу фото-електричног ока одабира пириначана зрна и издаваја она која нису чисто бела. Она издавоји 6.000 зрна у минуту.

ЛАВИРИНТ

Како ће ова жаба да изиђе из бујара?

Да ли знате?

ЦИГАРЕТЕ КОЈЕ СЕ САМЕ ПАЛЕ

Једна америчка фирма пустила је у продају нову врсту цигарета, такозване „цигарете које се саме пале“. Један крај тих цигарета пре-парирај је нарочитом смесом и треба га само овлаш превући преко одређеног места на кутији да се упали. Ако би пушачи прихватили овај наум, огромне количине дрвета, које се сада у свету троше за производњу папира, биле би ослобођене за много прече потребе.

ЛЕПТИРИ ЗА БРИТАНСКИ ФЕСТИВАЛ

Хју Нумен, директор једне фарме лептира у Кенту, у Енглеској, испоручивао је сваке недеље за Британски фестивал, догод је трајао, по 300 лептира разних врста. Они су пуштани да лете над великом макетом предела која је претстављала сеоски живот у Енглеској. У павиљону у коме је била макета стално је одржавана одређена температура, да би лептири могли да се одрже у животу по осам дана!

КО СУ ПИСЦИ СЦЕНАРИЈА ЗА КАУБОЈСКЕ ФИЛМОВЕ

Последњих година филмска индустрија у Холивуду производи каубојске филмове, служећи се углавном сценаријима чији су аутори жене. Највише су тражени сценарији трију слабаких, нежних жена: Елизабете Бичер, Поли Цеме и Бети Бердич, које никада нису биле у Тексасу или Невади, постојбини правих каубоја. Око 90 од сто каубојских филмова снима се по њиховим сценаријима. Бети Бердич је ових дана завршила свој 125 сценариј за ову врсту филмова.

НОВ ЛЕК ПРОТИВ МИГРЕНЕ

Новом комбинацијом кофеина, фенобарбитана и неких других састојака створен је, по речима проналазача др Роберта Рајана, досад најбољи лек против мигрене. Он успешно делује чак и онда кад је главо-боља већ узела маха.

РИБА КОЈА ЧУВА МЛАДУНЦЕ У УСТИМА

Хромис, мада афричка риба коју налазимо још на старим египатским барелефима, стара се о породу на начин које је непознат осталим животињама. Она подлаже врло мало икре, 20 до 30 комада, док остале рибе полагају на хиљаде, а бакар и до милиона. Оплођену икру женка хромиса носи у устима све док се из ње не излегу младунчад. То траје две недеље, за које време женка плашећи се да не прогута потомство, скоро ништа не једе. Кад се излегу, младе рибице напуштају мајчина уста и почну да лове. Ипак, у прво време не удаљавају се од мајке и при најмањој опасности траже спас у њеним устима.

ТЕЛЕВИЗИЈА У БОЈИ НА БИОСКОПСКОМ ПЛАТНУ

Недавно је у Цириху први пут приказана телевизијска претстава у бојама на великом биоскопском платну. Посматрачи су били напуштени јасноћом слика и богатством и природношћу боја. Поступак преношења телевизијских слика на биоскопско платно, назван „ајдофор“, резултат је петнаестогодишњег непрекидног истраживања техничара швајцарског Савезног института за технологију. Систем „ајдофор“ има велики практични значај, јер ће омогућити најширем кругу људи да из биоскопских сала прате по-

зорнише претставе, концерте, спортске и друге приредбе и на већим даљинама. „Ајдофор“ ће бити од користи нарочито становницима мањих места.

ТРАНСПОРТНО СРЕДСТВО ЗА НЕПРОХОДНЕ КРАЈЕВЕ

За превоз људи и материјала у тешко приступачним крајевима, где се изградња железница не би исплатила, једна британска фирма изумела је једно ново саобраћајно средство. То је такозвани једнопругни транспортни систем, који се састоји од релативно уске бетонске путање, нарочите локомотиве са дизел-мотором и од приколица (вагона).

По средини путање, која је нешто шири од локомотиве, учвршћена је шина по којој воз иде. Прва и последња кола у композицији имају између својих точкова по два „водећа“ ваљка, који се ослањају о обе стране шине. На тај начин онемогућено је скретање кола ван бетонске стазе. И локомотива и вагони имају гуме на точкове.

Тврди се да овакве пруге могу имати веома велики успон и оштре кривине, што знатно појевтвљује њихову изградњу.

ЕЛЕКТРОНСКЕ СЛУШАЛИЦЕ ЗА ЛЕКАРЕ

Нови модел електронске лекарске слушалице (стетоскопа) има огромна предности над старом, акустичном слушалицом. Она појачава само оне звуке који потичу из разних органа болесника, што омогућује лекару да разликује и најслабије шуме. Помоћу ове нове слушалице испитивања могу да прате преко звучника више лица, што је веома погодно за наставу и за контролисање стања болесника приликом тешких операција.

Јестели век чилига

... пуку који би ишао и дан и ноћ, било би потребно четрнаест дана да превали један километар.

... човек се протеже после спавања, да би убрзао циркулацију крви у појединим деловима тела.

... од педесет слонова, вих зуба просечно један може да се уништи.

... приликом сеобе у топле крајеве, дивље патке и гуске могу да достигну просечну брзину од 80 километара на сат.

... орао и лабуд могу да живе више од сто година.

... прве карте за играње су израђене у Болоњи.

... у времену од 879 до 1066 године Лондон је био пет пута скоро потпуно уништан пожаром. Пожар од 1066 године, уништио је за три дана више од 13.200 кућа.

... средњом XVIII века чај се употребљавао као лек, нарочито против реуматизма. Чак се и кафа употребљавала као лек, и то са више успеха од чаја.

... „чиста мува“ носи око милион различитих микроба, док мува која живи на ђубриштима има и до осам милиона микроба.

... у Јужној Америци пронађена је једна врста глисте дуге два метра.

... град Њујорк има више становника него цео аустралиски континент.

... свет до 1770 године није знао да постоји кенгур. Ту је животињу у Аустралији открио капетан Кук.

... у Европи до XIX века знало се за усвођен слепи миш банане само по имену.

... на планини Јунгфрау у Швајцарској постоји највиша железничка пруга у Европи: она достиже висину од 3.457 метара.

... у старој Вавилону усвођен слепи миш сматран је за изврсну посластину.

ИНТЕЛИГЕНТНЕ И „ГЛУПЕ“ ЖИВОТИЊЕ

„Најинтелигентнија животиња је мајмун, нарочито шимпанза, док се коњ и пас, ти најбољи човекови пријатељи, убрајају у неинтелигентне, глупе животиње.“

До таквог закључка је дошао писац једног чланка, на основу експеримената, које су неки амерички научници, у току последње две године, вршили ради утврђивања степена интелигенције појединих животиња.

Како и на који су начин ови научници утврдили да је шимпанза најинтелигентнија животиња и да је мачка паметнија од пса.

Довиљани шимпанзо

Др Бернард Рис, директор зоолошког врта у Њујорку, довео је у одају једног шимпанза. Извадио је затим из њега банану и везао је за канап који је висно с таванице. Банана је била толико уздигнута да ју је животиња могла дохватити само ако би неколико сандучића, који су се налазили у једном углу одаје, донела испод банане, саставила их један на други и затим се испела на њих. Међутим, шта је учинио шимпанзо? Он је одмерио банану и, пошто је закључио да је неће моћи дохватити, шчепао је др Риса, довукао га испод банане, муњевитом брзином скочио му на раме и откинуо банану. На тај начин он је до послатнице дошао далеко брже и једноставније него да је довлачио сандучиће и постављао их један на други.

показао је да је шимпанзо и „одличан рачуница“. Ово је др Волф утврдио помоћу нарочитог аутомата, из кога би испадало по један грозд кад год би се убацио бели новчић. Већ после неколико минута шимпанзо Мус схватио је то и из гомиле разнобојних новчића одвајао само беле, да би их убацивао у аутомат.

Кад је др Волф на овај начин пробудио „похлепу за новцем“ код десетак шимпанза, завео је строжи режим. Отада је сваки шимпанзо морао да подигне терет од осам килограма да би стекао

право да бира новчиће, односно да би заслужио бели новчић. Шимпанзо Мус почео је да „ради“ као машиниста и за десетак минута стекао је 185 белих новчића. Међутим, он није увек био тако вредан. Кад би у „касн“ имао приличан број новчића, он би дизање терета препуштао другима.

После тога др Волф је поставио још теже услове. За бели новчић шимпанзе су могле да добију из аутомата један грозд, за плави новчић два грозда. Бакарни новчић није доносио ништа, док је сваки шимпанзо који заради жути новчић стицао право да се др Волфу погне на раме. Није прошло много, а шимпанзе су „радиле“ углавном за плаве новчиће!

Једног дана др Волф је пустио у кавез животињу од које се шимпанзе највише плаше — белог зорнаца. Чим га је угледала, једна мајмуница почела је нервозно да

прегура по својој „касн“ и кад је ишла један жути новчић, она га је убацила у аутомат, затим је скочила хитро научнику на раме и стала да га гони рукама и погата према излазу.

Шерет-шимпанзо

У једној соби њујоршког зоолошког врта налазили су се помоћник др Риса, један шимпанзо и неколико компликованих механичких играчака. Пошто је пажњу животиње свратио на играчке, помоћник је изашао из собе и за собом затворио врата. Али, чим је одмакао толико да животиња није могла да чује његове кораке, он је брзо скинуо обућу и нечујно се вратио. Застао је пред вратима и погледао кроз кључаоницу. И, шта је видео: једно блиставо, шеретско око које га је посматрало с друге стране кључаонице.

„Глупи“ пси

У нарочито подешене сандуке чија су се врата отварала само ако се претходно, по одређеном редоследу, помакне неколико реза, др Рис је затварао мачке, псе, пацове и шимпанзе. Пацов је једва научио да излази из сандука чија су се врата отварала пошто се по мачку свега две резе. Мачка је научила да излази из сандука чија су се врата отварала пошто се одређеним редоследом помакне седам реза. Један млади шимпанзо за релативно кратко време с лакоћом је излазио из сандука на коме је претходно требало померити 22 резе!

Приликом тог експеримента, пси су, по тврђењу др Риса, били „просто бедни“. Окретали су се беспомоћно по сандуку, шапама и њушком померали резе, али никако нису могли да схвате редослед. А ако је неком од њих и пошло за руком да отвори врата сандука, то би сада била само пука случајност.

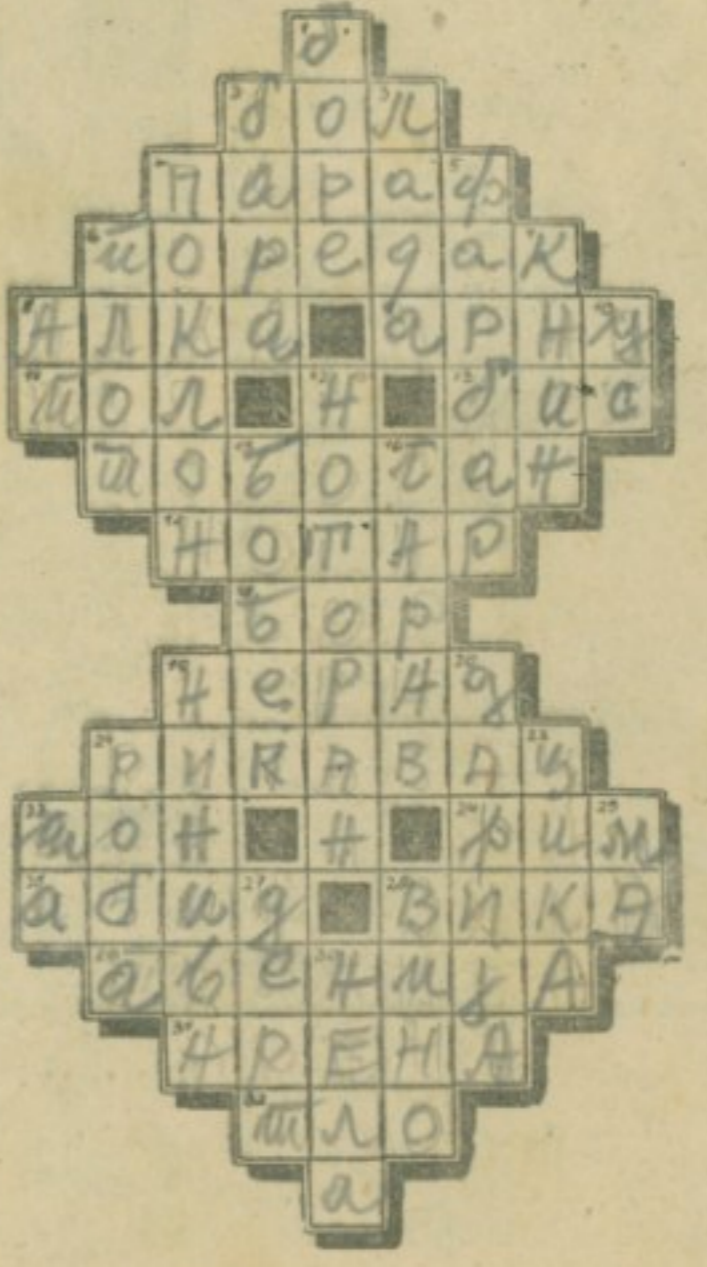
Др Роберт Јеркс, професор на Јелском универзитету, конструисао је сандуке који су му служили искључиво за испитивање интелигенције паса. Врата ових сандука могла су се отворити само ако животиња потисне одређену ручицу. У сваком сандуку увек се налазило по неколико позамашних, свежих костију. За овај експеримент др Јеркс је употребио десетак паса

разне расе. Међутим, они су једва научили да потисну ручицу да би дошли до костију. Међутим, када је научник претумбао сандуке, ниједан пас није био у стању да отвори врата. „Сви су шапом грбали на истом месту, ма да се ручица сада налазила свега неколико сантиметара удаљена од места са којег су научили да је потискују.“

Водоравно:

- 2) патња; 4) знак; 6) уређење; 8) беочуг; 9) река у Италији (То-

- скана); 11) крајња земљина тачка; 13) поново; 14) врста клизалишта; 17) бележник; 18) рудник

- у Србији; 19) лењост; 21) велики кашаљ; 23) акустична појава; 24) град у Италији; 26) град у Малој Азији (на Дарданелима); 28) граја; 29) широка улица; 31) места где се изводе програми у циркусима; 32) подлога.

Усправно:

- 1) набори; 2) локва; 3) богиња пролећа старих Словена; 4) дар; 5) врста занатлије; 6) ограда; 7) место у Хрватској; 8) аутономна покрајина (скраћ.); 10) инсект; 12) опште познат; 15) наш познати фудбалер; 16) чајан; 19) престоница Асирије; 20) персиски цар; 21) еспањ; 22) вика; 23) показна замесна; 25) снеза; 27) брига (турски); 28) алкохолно пиће; 30) женско име.

РЕШЕЊЕ УКРШТЕНИХ РЕЧИ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно:

- 1) ура; 4) ада; 7) обала; 9) омоти; 11) ос; 12) карабин; 14) до; 16) Сас; 18) Седан; 19) вид; 20) амам; 22) нар; 23) бала; 24) Ава; 26) авиза; 28) Ака; 29) ока.

Усправно:

- 1) Уб; 2) рак; 3) алас; 4) амин; 5) Дон; 6) ат; 7) осам; 8) арена; 9) обара; 10) идила; 11) оса; 13) Ада; 15) ода; 17) Сава; 19) ваза (у прошлом броју у објашњењу за ову реч требало је да стоји: суд); 21) мак; 23) бик; 25) да; 27) во.

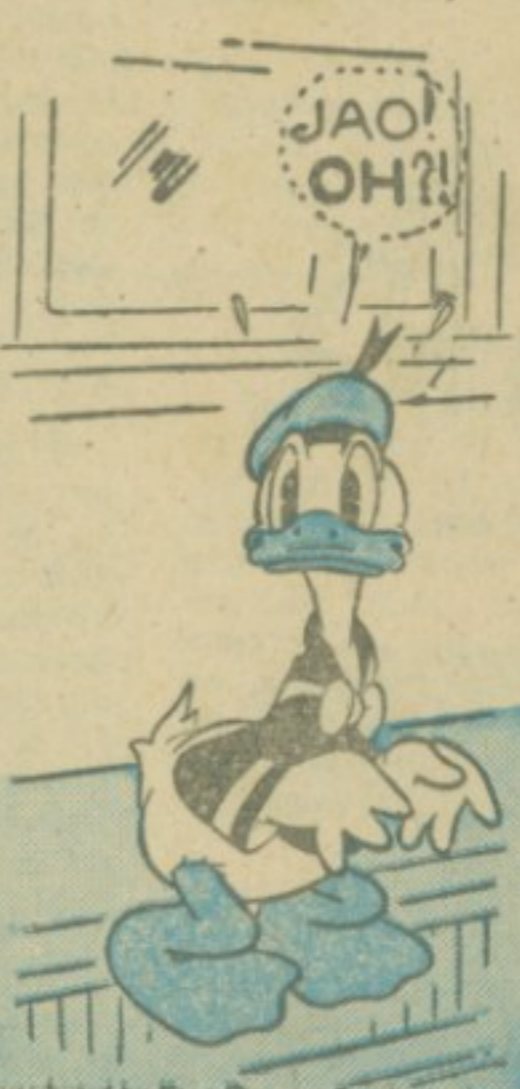
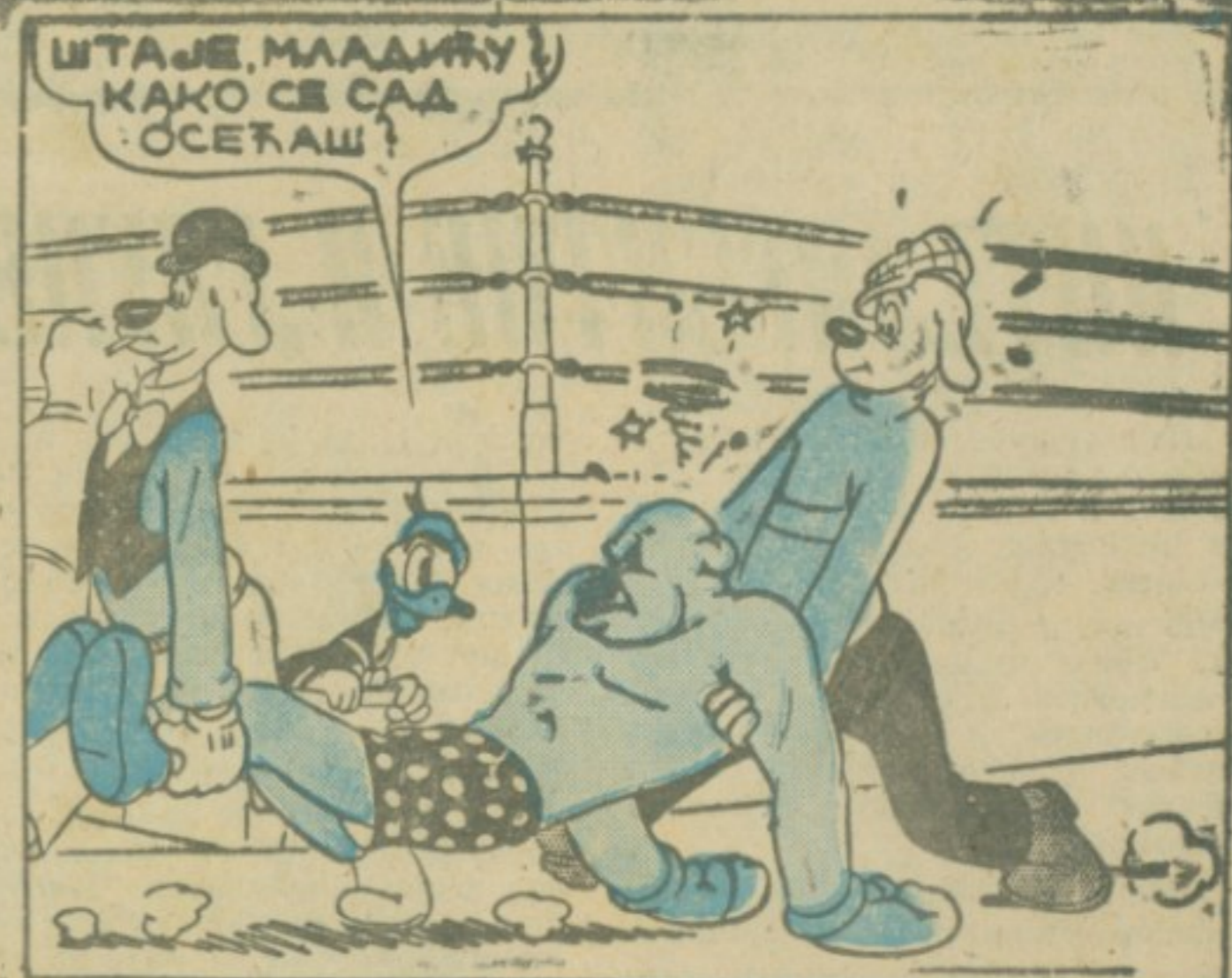
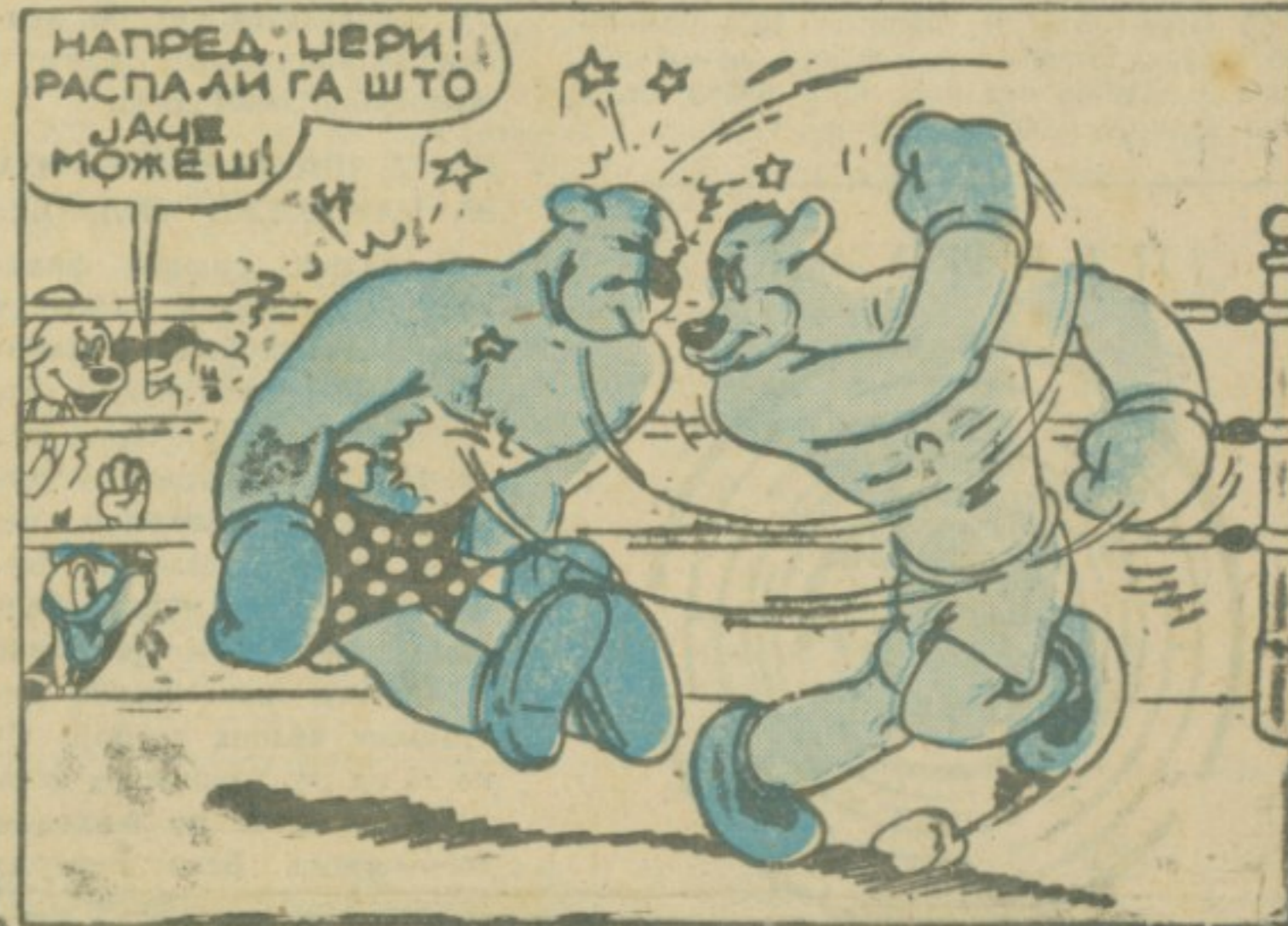
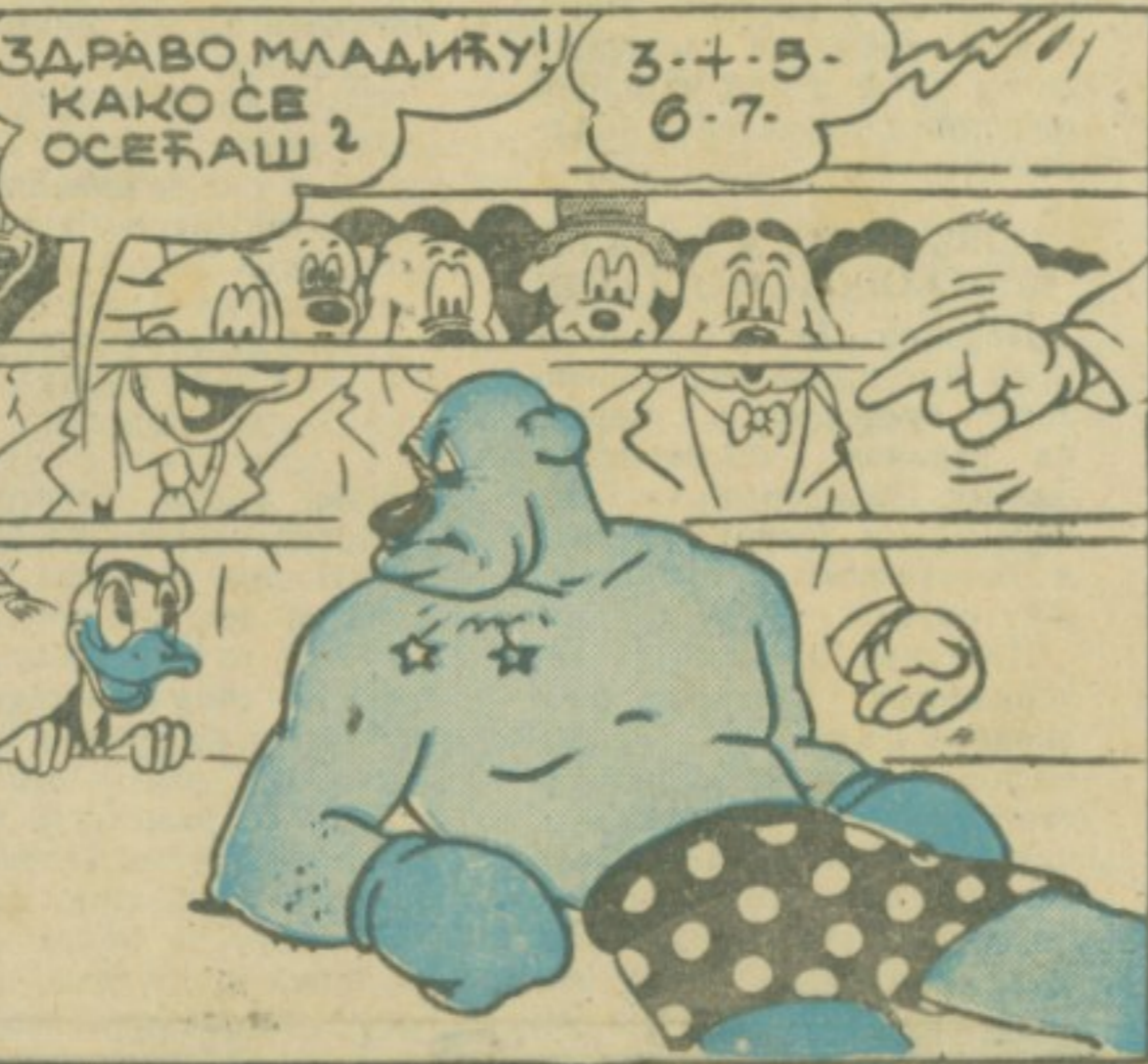
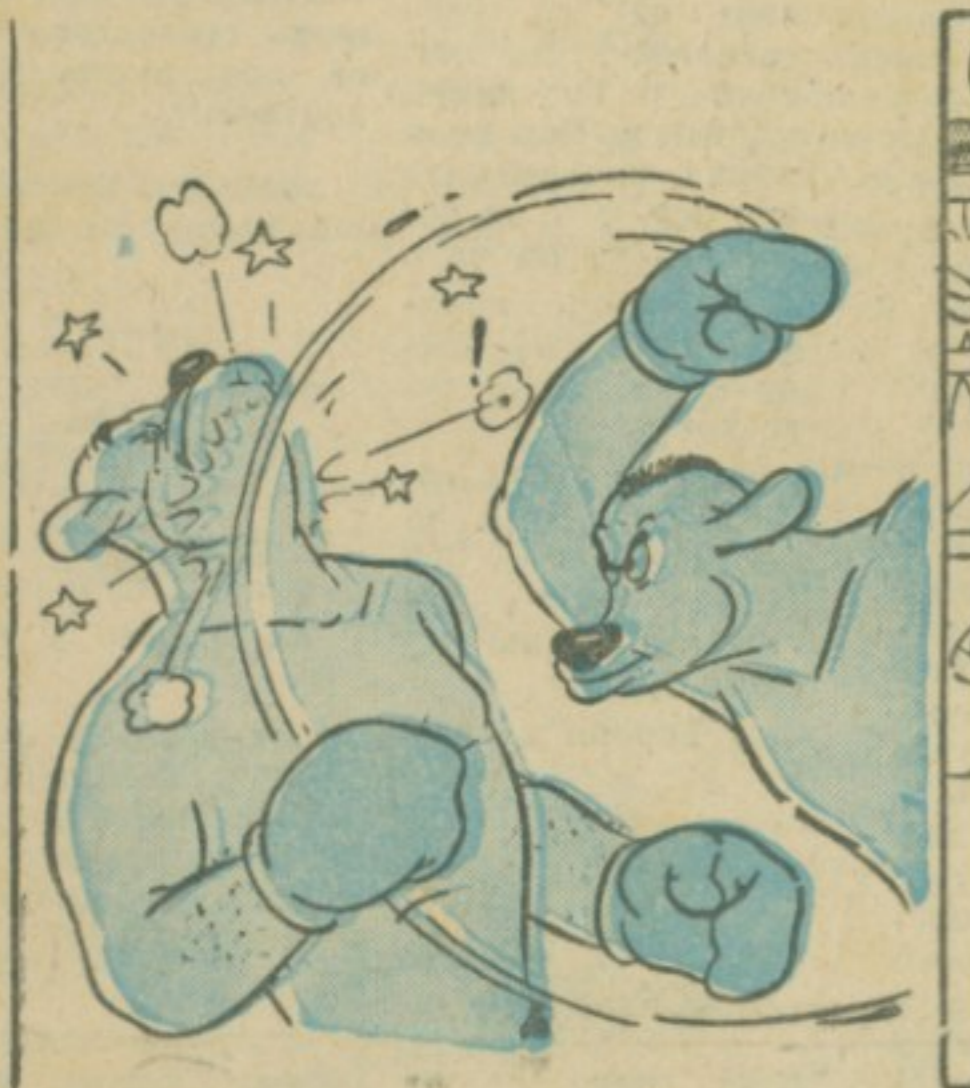
ПАЈА ПАТАК

НА БОКСЕРСКОЈ УТАКМИЦИ

WALT DISNEY

КАД ЈЕ МЕЧ ПОЧЕО

У ИДУЋЕМ БРОЈУ:

ПАЈА ПАТАК И КОШАВА

МИКИ И ШИЛА ПОЛАЗЕ НА ПУТ

И ПЛУТОН ЈЕ ОД НЕКОГА ЈАЧИ

ХИЈАВАТА У ЛОВУ НА ВЕБЕРИЦЕ